

הַלְבוּת שְׁפָת סִימָן שֶׁפֶב

ביאורים ומוספים

מנת שיאסור עליו, ועל כך תירץ שכאן מדובר שיכול לסלקו ולכן אינו אוסר, ולקמן מדובר שאינו יכול לסלקו ולכן הוא אוסר, ובשעה"צ (ס"ק ו) הסכים לדינא עם הגר"א. אמנם, בביה"ל לקמן (שם ד"ה אינו) הביא תירוץ נוספים בשם האחרונים לישב סתירה זו, שלפיהם אין הכרח מהשו"ע לדינו של הגר"א.

ודעת החזו"א (או"ח סי' צ ס"ק ג), שאפילו אם יכול לסלקו בכל שעה הוא אוסר, ואין להתיר אלא אם כן הוא משותף עמו באפיה ובישול, שאז הוא נטפל לבעל הבית ונעשה כאורח אצלו, ובתוספת הטעם שלא השאיל את ביתו כדי שיאסרו עליו. וכן דעת התוספת שבת (ס"ק כו), והמחצה"ש (ס"ק יב) [הביאם השעה"צ לקמן (ס"ק נה) ונחלק עליהם], וכן צידד בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' נה). והגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לה אות כד) פסק להחמיר לכתחילה כדעת החזו"א. וראה בביה"ל לעיל (סי' שע סי'ג ד"ה אינם) ובמה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק ח]

דלא אמרינן ה"י נ"ק בְּמִשְׁפָּרִי וְלֹא בְּשׂוֹכְרֵי.

ובטעם הדבר ששכירות הבית אינה מועילה לשכירות העירוב, מצינו באחרונים שני ביאורים: א. השו"ע הרב (ס"ב) ביאר, שחז"ל תיקנו שכירות כדי שיקשה בעיני הישראל לשכור מהנכרי ועל ידי כך יעזוב את דירתו, ואם נתיר בכל שכירות דירה, הישראל לא יצא משם. ב. החזו"א (או"ח סי' פב ס"ק ה) ביאר, שבשכירות לעירוב צריך לשכור זכות השתמשות בחלק הנכרי שבחצר, בכדי שיהיה לו חלק בדיוור הנכרי, ולכן צריך שכירות מיוחדת.

[משנ"ב ס"ק ט]

וְלִהְיֵי צְרִיף לְשׂוֹכֵר מִמֶּנּוּ וְשׂוֹתוֹ.

אמנם החזו"א (שם ס"ק ו ד"ה וכן ישראל) דייק מדברי ההגהות אשר"י (עירובין פ"ו ס"א) בשם האור זרוע [שהוא מקור דברי הרמ"א], שכתב בתחילה שצריך לשכור מהנכרי כל ערב שבת, והוסיף י"כן ישראל הדר עם הנכרי בעל ביתו בבית אחד, אף על פי שנותן לו שכר דירה צריך לשכור ממנו בכל שבת כדי לטלטל, כדי להטריח על ישראל שיצא משם, ששמעם שלפי הדעה שאין צריך לשכור כל שבת [וכן פסק השו"ע להלן סי'ן], מתעילה השכירות הראשונה ששכר את הבית והחצר. אלא שכתב החזו"א שיש לדחות את הראיה משם, ונשאר בצי"ע.

[משנ"ב ס"ק יא]

אֵינָם חֲשׂוּבִים כְּחֵד וְצְרִיכִים לְשׂוֹכֵר מִתְּעוֹבָוִים.

וטעם הדבר ביאר הבי"י (ד"ה מצאתי כתוב), שכיון שהישראלים דרים בשני בתים, הנכרי מפחד מהם ואינם חוששים ממנו, וממילא הוא דבר שכיח שידורו באופן זה, ולכך גזרו חז"ל להצריך לשכור מהנכרי.

[ביה"ל ד"ה צריך]

יִכְלֵי לְסַמֵּךְ עַל אוֹתוֹ הַפֶּתַח, שֶׁהָיָה כְּלָם מְשֻׁתָּפִים בּוֹ.

ואם נתווספו אחר כך דיוורים, או אם אין כולם שותפים בפת אחת אלא שכל אחד נתן כיכרו, אף על גב שאין מקפידים זה על זה, כתב החזו"א (או"ח סי' צ ס"ק כט) שאינו מועיל להיחשב כעירוב לאחר השכירות, הצריך שייחדוהו שוב לשם עירוב.

וכשאחד מזכה את פתו לכל שכניו שלא לשם עירוב, דעת **המשך במילואים עמוד 32**

[שו"ע ס"א]

שְׁשִׁיפְרִי (13) מְקַנְנִי (14).

בגדר תקנת חז"ל לשכור את רשות הנכרי, כתב החזו"א (או"ח סי' פב ס"ק ד) שצריך שתהיה לישראל זכות בחצר מכח דיוור הנכרי, ובאופן זה הפקיעו חכמים את גזרתם מדרת הנכרי. ובוזה ביאר מדוע בחצר שישאלים ונכרי שותפים בה צריך לשכור את רשות הנכרי, הרי אילו היה הישראל שואל מהנכרי רשות בחצרו להניח שם חפץ היה די בכך, ומה גרע הרשות שיש לו להשתמש מכח שותפותו, ובהכרח שבשותפים אין זכות ההשתמשות שלו מכח הנכרי אלא מכח עצמו, ולכן צריך לשכור רשות מהנכרי.

וכששכרו ממנו את רשותו, מבואר בב"י (ד"ה ומכל מקום) שגם רשות ביתו בכלל. ואינו דומה למבטל רשותו שנתבאר בשו"ע לעיל (סי' שפ ס"א) שאין רשות ביתו בכלל הביטול, משום שהמבטל בעין רעה מבטל ולכן אין רשות ביתו בכלל הביטול, מה שאין כן שכירות שבעין יפה משכיר.

[רמ"א ס"א]

דְּלֵא הַשְּׁפִיר אוּ הַשְּׂאִיל לוֹ בֵּיתוֹ (15) כְּדֵי שְׂאֵסֵר עָלָיו (16).

ואם מכר דירה לנכרי לדור בה, כתב בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' צב) שלכל הדעות הנכרי אוסר, ואין לומר שלא מכר ביתו כדי שיאסור עליו, משום שמכירה אינה תלויה רק בדעת המוכר אלא גם בדעת הקונה.

ואם השכיר דירה לישראל מומר, הסתפק בשו"ת חיי אריה (סי' י) האם גם בזה שייך הטעם שלא השכיר דירתו כדי שיאסור עליו.

[רמ"א שם]

אֵין שְׁכִירוֹת הַבַּיִת מוֹעִיל לְעִנְיַן שְׁכִירוֹת הָעִירוּב (17).

אמנם, אם לפעמים הוא משתמש בחצר בדבר שמחמת השכירות הנכרי לא חייב להניח לו לעשות כן, ואין הנכרי מקפיד עליו בכך, כתב החזו"א (או"ח סי' פב ס"ק ט) שיתכן שהשתמשות זו נחשבת כשאלת מקום, שמבואר בשו"ע להלן (סי"ב) שהיא מועילה כשכירות רשות. [וראה במשנ"ב להלן (ס"ק לו) שסובר שצריך קנין בשאלת מקום, ויש לעיין האם דברי החזו"א אמורים גם לשיטתו].

[משנ"ב ס"ק ז]

קָתַב עוֹד טַעַם לְדִין זֶה (18).

ובשו"ת חתם סופר (או"ח סי' צב) כתב ששני הטעמים משלימים זה את זה, כיון שעל הטעם הראשון שלא השאיל ביתו כדי לאסור עליו, לכאורה יש להקשות שהרי חז"ל גזרו על דיוור הנכרי כדי שלא ילמד ממעשיו, ולכך הכבירו עליו שיצטרך לשכור ממנו את רשותו, וגוירה זו אינה תלויה ברצון הישראל. ולכן צריך לומר שיעיקר התירוץ הוא, שדבר זה שישאל ישכיר ביתו לנכרי הוא מילתא דלא שכיחא, ומ"מ היה להם לגזור משום לא פלוג, ועל זה כתב הרמ"א שלא גזרו משום שלא השאיל או השכיר את רשותו כדי לאסור עליו.

[משנ"ב שם]

הַמְּשִׁפֵּר אוּ הַמְּשָׂאִיל שְׁיִכּוֹל לְסַלְקוֹ (19).

הגר"א (ד"ה ישראל) יישב בזה את סתירת דברי השו"ע, שלקמן (סי' שפד ס"א) פסק שנכרי שנכנס להתאכסן בדירה לשעה, אם הוא רגיל לבוא אוסר מיד, ואם אינו רגיל אינו אוסר עד לאחר שלוששים יום, ואין אומרים שלא השכיר או השאיל לו ביתו על

מילואים

הַלְבוֹת שֶׁבַת סִימָן שֶׁבַב

המשך מעמוד הקודם

שוכרים מהנכרי, כתב הא"ר (ס"ק א) בשם הנחלת צבי, שכן שאין שכירות מועילה אלא בעיר מוקפת חומה ושלתותיה ראויות להנעל בלילה, לכן אם יש בה פרצות צריך לתקן תחילה את המבוי במחיצות כדין, ורק לאחר מכן לשכור מהנכרי. וראה כף החיים (ס"ק ט).

מאידך, בשו"ת ספר יהושע (סוף סי' ח) כתב שלא נהגו כן, וכן הורה הגר"ש אלישיב (ספר חכמת הלב פ"ו דרכי שלום ס"ק א) שאפשר לשכור את רשות הנכרי גם קודם שתקנו את המחיצות כדין.

[משנ"ב שם]

וְלִדְעָה רְאוּנוֹהָ שֶׁם לֹא מְהַיָּיֵט.

(12) והחזו"א (או"ח סי' פב ס"ק כח ו-לג) צידד, ששאלה בלי קנין אינה מועילה לכל הדעות, ושאלה בקנין יתכן שמועילה לכל הדעות.

לכשפים כמבואר בגמרא. ותירץ על פי מה שכתב הרא"ש (שם פ"ו ס"א) בכונת דברי רש"י, שמה שצריך לשכור מהנכרי בכל ערב שבת מחדש הוא כיון שהנכרי יחזור בו מהשכירות משום שחושש הוא לכשפים, ונמצא שהכל הוא טעם אחד.

והערך השלחן (ס"ג) כתב ששני הטעמים נכונים, שאם ישכור מהנכרי בפחות משה פרוטה, יחוש הנכרי לכשפים, משום שידע שאצל ישראל פחות משה פרוטה אינו נחשב לממון, והוא סבור שמה שהישראל אינו לוקח ממנו במתנה הוא משום שעושה לו כשפים. ואם ישכור ממנו ביותר משה פרוטה, יחזור בו הנכרי בכל שבת כדי שיצטרך הישראל לשכור ממנו מחדש ויריח ממון.

[משנ"ב ס"ק ו]

אֶלָּא צָרִיךְ שִׁישְׁפִּיר מִמֶּנּוּ(11).

(11) ולענין השאלה האם צריך לתקן את המחיצות כדין לפני

הַלְבוֹת שֶׁבַת סִימָן שֶׁבַב

המשך מעמוד רב

לכתחילה אפשר לברך אחר הויכוח קודם שהניח את העירוב במקומו.

[ביה"ל ד"ה אינו]

בְּאֵם אֵין בְּעַל־בֵּית דֵּר שֶׁם בְּעֶצְמוֹ(25).

(25) ומה שכתב שאם אין בעל הבית דר שם הרי השוכר הנכרי אוסר בדיוור, כתב הגר"י קופשיץ (מכתבים) שהוא רק לדעת הרמ"א, אבל לפי דעת הגר"א (הובא בשעה"צ ס"ק ו) שרק אם המשכיר יכול לסלקו אינו אוסר, הרי באופן זה גם אם אין בעל הבית דר שם אין הנכרי אוסר, ודי שיהיה ישראל אחד קבוע באותו היקף. [נראה מה שכתבנו לעיל סי' שע ס"ח ד"ה קבוע].

[משנ"ב ס"ק יג]

וְיִוְכְלוּ תְּמִיד לְבַטֵּל וְיִשְׁכַּח תּוֹרַת עֲרוּבוֹ(26).

(26) ובטעם החילוק בין המקרה שלפנינו לבין כל ביטול רשות שאין חוששים שתשכח תורת עירוב, כתב התוס' רבינו פרץ (עירובין סג, א ד"ה א"ל) שבכל מקום עירוב עדיף מביטול, כיון שעל ידי העירוב כולם יכולים לטלטל ועל ידי ביטול לא, ולכן אין חוששים שתשכח תורת עירוב, מה שאין כן כשנכרי דר עמם ואינו רוצה להשכיר רשותו ואינם יכולים לערב, אם נתיר להם לבטל רשותם זה לזה, יש לחוש שיבטלו תדיר זה לזה, ועל ידי זה תשכח תורת עירוב.

הַלְבוֹת שֶׁבַת סִימָן שֶׁבַב

המשך מעמוד 500

דברי יחזקאל (סי' מב ס"ק ט) ובשו"ת משיב דבר (ח"א סי' כז) מה שתירצו בזה.

[משנ"ב ס"ק כב]

דְּנוֹתָן לֹא דְבַר־מֶאֱקָל(27).

(27) ראה בהערה הקודמת מה שהבאנו בזה.

[שעה"צ ס"ק יט]

דְּאִינוּ אֶלָּא קְטַפְנָה לְהִפְרֵי הַשְּׁטֵל(28).

(28) ואף שגם מתנה אסור ליתן בשבת משום שדומה למקח וממכר, וכמו שפסק במשניב לעיל (סי' שו ס"ק לג), כתב בשו"ת משיב דבר

המשניב (בביה"ל כאן ובמשניב לעיל סי' שעד ס"ק ה), שהדין שבעל בית שהיה שותף עם שכניו בפת סומך על כך לעירוב הוא גם באופן זה. אבל החזו"א (שם ס"ק כד) הסתפק בזה, שיתכן שרק בהביא כל אחד פת מעצמו ונשתתפו, מועיל הדבר אף שלא היה על זה שם עירוב, אבל כשאחד מוכה מפתו לכולם אינו מועיל אם לא חל על כך שם עירוב, ובאופן זה יצטרכו לשכור תחילה כדי שיחול שם עירוב על הפת. ובמסקנת החזו"א בזה להלכה, ראה מה שכתב בספר תיקון מבראות (פט"ז הע' 24).

[ביה"ל שם]

דְּלִקְתָּחֶלָה לְכַלֵּי עֲלָמָא צָרִיךְ לְעֲשׂוֹת הַשְּׁכִירוֹת מִתְּחִלָּה וְאַחֲרָיֶהָ הַעֲרוּבוֹ(24).

(24) ובאופן שאין מברכים על העירוב, כגון שמתוסף שמה כבר עשו עירובי חצירות, כתב בספר חכמת הלב (פ"ו דרכי שלום ס"ק ב) שיכול לערב לכתחילה לפני השכירות, כיון שהטעם שצריך לשכור ואחר כך לערב הוא משום שקודם השכירות אינו יכול לברך, ולכן במקום שאינו מברך רשאי לערב קודם השכירות.

והיעצה לזכות את העירוב לפני שכר מהנכרי, כתב שם (ס"ק ג) שלא יניח את העירוב במקומו עד לאחר השכירות, שאז יוכל לברך אחר השכירות כשמניחו במקומו, כמבואר במשניב לעיל (סי' שסו ס"ק פא), ובשעה"צ שם (ס"ק ט) הביא בשם הפרישה שאפילו

אפשר לקנות מנכרי בפחות משה פרוטה, משום שלגבי קנין הולכים אחרי הקונה והמקנה, והרי אצל הקונה הישראל פחות משה פרוטה אינו נחשב לממון, אלא שלגבי שכירות מנכרי להיתר טלטול, כיון שלישראל מועיל ביטול, תיקנו חז"ל שהיות והנכרי מסלק עצמו מרשותו גם בפחות משה פרוטה שנחשב ממון לגביו, לא גרע מביטול רשות כלפי ישראל, ולכן שוכרים גם בפחות משה פרוטה [מאידך, האבני מילואים (סי' לא ס"ק כד) והמנחת חינוך (מצוה שלו) דנו האם מועיל קנין ממון באופן שנחשב ממון רק כלפי המקנה, והביאו ראיה ממה שמועילה שכירות מנכרי בפחות משה פרוטה, הרי שלשיטתם מועיל כאן מדין קנין ממון רגיל ואינו דין מיוחד בשכירות רשות]. וראה

הלכות שבת סימן שפב

באר הגולה רנ

ג שם בנקרא סיד
בבבבא דקמ(א) דר
רספס ד ה"א"ש
תחשבה

ששפירדו(1) *ממנו(14): הגה ישאל שהשפיר או השאיל ביתו לאינו יהודי *אינו אוסר עליו, (ז) דלא השפיר או השאיל לו בית(15) כדי שפאסר עליו(16) (המגיד פרק ב, ח) אכל אם הבית של אינו יהודי ושכרו ישאל ממנו (ט) ואינו יהודי דר (י) בבית עמו, אין שכירות הבית מועיל לענין שכירות הערוב(17) (א"ח). (יא) ישאל שהשאיל או השפיר בית לחברו (במקום שדרים אינם יהודים), *אף על פי שיש לו תפיסה בבית (כ) לא מהני, וצריכים לשכר מאינו יהודי (כ"י בשם מ"כ): **ב** אם בשלל הישראלים רשותם (יב) לאחד מהם כדי שישב ביחודי אצל האינו יהודי, (יג) אינו מועיל: **ג** אם אין לאינו יהודי דריסת רגל על הישראלים אינו אוסר, כגון שתי חצרות

באר היטב

(3) לא מהני. לענין שיהיה נחשב ב' ישראלים בבית אחד ולא יאסר האינו יהודי עליהם:

באור הלכה

כשיכלה הזמן ואינו חוזר ונעור אחר שעשו השכירות מחדש, ויוסר בזה קצת מהגון אברהם שם, אחר כך מצאתי שכן החליט בפשיטות בספר עצי אלטגים, עין שם. מה שאין כן הכא דבשעה שקבץ הפת והניחו לשם ערוב היה על דעת כן שישכרו מן העכורים קדם השבת, וכן עשה, אפשר דמועיל לכלי עלמא דהני נעשה לשם ערוב לשבת זו. ומוסימן שג דמבאר שם דהערוב שעושים קדם השכירות נתבטל קשבא העכורים אין ראיה, דהתם הוא קשבא בשבת ולא שכרו ממנו קדם השבת, דכונן חלות הערוב שהוא בין השמשות לא היה שכרו מן העכורים, וכיון שהיה עומד לבוא בשבת אזלי מלתא למפרע דהערוב לא היה ראוי להתקם, כמו שכתבו הפוסקים שם, מה שאין כן בזה שבין השמשות זמן חלות הערוב כבר נעשה השכירות מקדם קדין, ממילא חל הערוב או גס' כן. אחר כך מצאתי בנהר שולם סימן שפג שמעמד גס' כן דבאופן זה ששכרו מן העכורים קדם השבת, אף שעשו ערוב מתחלה מועיל, וכן משמע מלשון הח"א אדם כל על דין א ומלשון צ"א למינים בסימן טו ע"פ שם. וגם לבד זה מסתברא דמועיל בדעיבד הערוב, דע"ל פנים היו משתפין בפת של הערוב בכדין השמשות, ואיתא בסימן שסו ע"פ יא דאפילו לא הניחו הפת לשם ערוב גס' כן מהני כשהם שתפין בפת. וגם בהא דלקמן ס"ף ז' יש לומר, דמה שכתבו בשלחן ערוך דצריך לתור ולעשות ערוב הינו רק לכתחלה, שצריך להניח עכשו לשם ערוב אותו הפת א פת אחר ולכרך בתקון תו"ל, משום דנתבטל שם ערוב מאותו הפת בשפלה הזמן, אבל בדעיבד כשקדש היום ולא עשה שום תקון מתנש יוכל לטמך על אותו הפת, שהרי כלם משתפין ב(18).

ומצאתי בבית מאיר שנשאר בצריך עיון על הא דר"ף ז' דהרי על-ל' פנים משתפין בפת קדם השבת, והראיה שהביאו לזה מר"י פרק הדר (הוא ד"א דשלחן ערוך סימן שפג), שם לא אירי אלא בשכירות בשבת ובדין השמשות לא היה הערוב ראוי להיות קדם, כדאיתא בתוספות, ופשיטא דבשבת אי אפשר לערוב לחול, אבל שכרו קדם שבת דשך סברא הני"ל, צריך עיון, עד כאן ולדעתו שם. ולפי דברינו יושב קריתו, דבדעיבד גס' השלחן ערוך מודה דמהני, ולא אירי רק לענין מצות ערוב לכתחלה. היוצא מכל זה, דלכתחלה לכלי עלמא צריך לעשות השכירות מתחלה ואחר כך הערוב(19), ואם רצה לעשות הערוב מתחלה אסור לכרך עליו. אכן בדעיבד מסתברא דהני ערוב אף שעשה השכירות אחר כך, פנין שבזמן ביד השמשות זמן חלות הערוב כבר נעשה השכירות: * ממנו. ואז יעשה העכורים כאלו הוא אורח עסקו [רמב"ם]. דע, דברנו והזקנו מבאר דאפילו

משנה ברורה

(ז) דלא השפיר וכו'. ובספר עבודת הקדש להרשב"א (ו) כתב עוד טעם לדין זה(18), שאין דרכו של ישאל להשכיר או להשאיל לעכורים בית בתצר שהוא שרוי בתוכה, ולא גזרו חכמים בדרך שאינו מצוי. וענין בבאור הגר"א בכאן ולעיל בסימן שע שדעתו דדוקא בשהתנה המשפיר או המשאל שיכול לטקוף(19) בכל שעה שצדקה, ובהיאב דלא יכול לטקוף בנדאי אוסר עליו. וענין מה שהארכנו בזה בסימן שפד בבאור הלכה: (ח) אכל אם הבית וכו'. פרוש, דלא נימא דשכירות הצריך לענין התר טלטול נכלל בשכירות הבית, משום דאמרינן דמוכח הוא שלא שכר ממנו הבית אדעתא שיהיה אסור לטלטל בשבת ולא יצטרך תו לשכר הרשות מעכורים, קא משמע לן דלא אמרינן הכי רק במשפיר ולא בשוכר(20), ולהכי צריך לשכר ממנו רשות(21): (ט) ונכרי וכו'. רוצה לומר, הנכרי המשפיר: (י) בבית עמו. ומירי שיש לו להעכורים (י) תדר מחד, דאם יש לו רשות לישאל להשתמש בכל הבית, לא גרע משכירו ולקטו של העכורים ולא יצטרך לשכר רשותו. וענין בסעיף טו מה שכתבנו שם: (יא) ישאל שהשאיל וכו' במקום שדרים נכרים וכו'. רוצה לומר, שישאל יש לו שני בתים כחצר שאינו יהודי דר בה, והוא דר בבית אחד והנשאר השפיר לישאל אחר, ויש לו בבית זה תפיסתו, דהינו שהשאיר בו כלים שאינם נשלים בשבת, ומחמת זה אין צריכין לערב ביניהם, כמו שנתבאר בסימן שע, וקא משמע לן דאפילו הכי אינם חשובים כחד וצריכים לשכר מהעכורים(22). דהתפיסתו לא עדיף מאם ערבו ביניהם, שאינו מועיל כל זמן שלא שכרו מן העכורים, כמו שכתבנו בסעיף קטן ד, עין בבאור הלכה מה שכתבנו בזה: (יב) לאחד מהם. שיהיה על-ל' פנים הוא מתר לטלטל בהם והיו אסורין, וכמו שנתבאר לעיל בסימן שפ: (יג) אינו מועיל. דאם-כן בשלל תורת ערוב מאותו סימן, שצריך לא יצטרכו לשכר כלל ויוכלו למדוד לבשל (ז) וישכח תורת ערוב(26) [גמרא]:

שער היצוין

מתנה אינו מועיל רק שכירות, והעיקר בחי' אדם; ונראה פשוט מדברי המתנה רעועה כענין דאירין בשכירות, אכל אי נתן לו בפתגה גמורה בבתיב גמורה בעקבאות, פשוט דמועיל, וקא דלא הצריכו חכמים מתנה, משום דלא נצו להחמיר על-ידי, דהנכרי לא ירצה לתת בשום אופן מתנה גמורה: * אינו אוסר עליו. ופשוט דלאו דוקא עליו אינו אוסר, אלא גם על אחרים הדרים שם אינו אוסר, דאם לא-כן מאי הוועילו באמרים 'אינו אוסר עליו', כיון שאוסר על אחריו בטלטול ממילא גם הוא אסור, שהאחרים אוסרים עליו (מאמר מרדכי, וכן כתב בכרפ"י יוסף). ולפי זה באים אפ' בעל-בית דר שם בעצמם(25) כלל רק השפיר את חצרו לישראלים אחרים וגם לנכרי, אפשר דבזה לא שפן טעם הנמיא דלא השפיר אדעתא וכו', ושפיר יש לומר דאוסר הנכרי עליהם, וכן כתב בספר חמדי' מה שכתבנו שפד, עין שם, וכן מצאתי בכרפ"י יוסף בסימן זה שמעמד כן, דהב"י אדם פתב וגם אינו דר בעצמו בחצר גס' כן אמרינן דלא השפיר לו אדעת דלאסר על ישראלים הדרים עם הנכרי, ולענין דעמי נראה עקר חקוק משה ובכרפ"י יוסף מאחר שעקר דינא דרמ"א צריך עיון, וכמו שנתקשף כל האחרונים, וכמו שכתבנו גם אנו בעשרה יצוין ובבאור הלכה לקמן סימן שפד, ד"י לנו להקל בששרי בעצמו בחצר; והיאותו בגשמת' אדם יש לדחות בל, דהתם גזרו דהתוספות, גם הוא בעצמו היה דר עם הבחורים, ואם היו הבחורים אוסרים על זה מהמילא גם הוא היה אסור, ובהו ליכא לאסתפוקי כלל בעניננו, וכמו שכתבנו בשם המאמר מרדכי, דברנו הוא בשאינו דר שם בעצמו; ומה שכתב הנשמת' אדם דובר הרשב"א שם לא נהירין כלל: * אף על-פי שיש לו תפיסה וכו'. עין במשנה ברורה מה שכתבנו בטעמו של דבר. וענין בבאור הגר"א סעיף קטן ו שטמה על דין זה, דמכל מקום הלא סוף-סוף אין

(1) עין שם בך כא עמוד ד, ובהך כ עמוד ג הכיא גס' כן דין זה ולא נקט רק טעם זה האחרון לכו, וענין באלה רבה. וענין בבית מאיר שהשיג על דינא דרמ"א, דהא לא מקימא פתגמא דרנן בכ"י שלא ילמדו מפעשיו דהא זה שכ"י, עין שם, ולא ראה דברי הרשב"א בעבודת הקדש שהבאנו. וענין עוד שם שהביא מדברי הרמב"ם חתבורו ובפרוש המשנה שפליג אדון דרמ"א, ומסיים בצריך עיון לרינא, ועל-פני לדינא נראה דצדקו דברי הגר"א שלא חלק כלל בין ישאל לביתו רק בין יכול לטקוף לאין יכול לטקוף, ובכאן לטקוף גם להרמב"ם: יש להקל, פמבין: (1) הגר"א והגר"י ומאמר מרדכי: (2) ואם תאמר, שיערבו אף על-פי שאינו מועיל? יאמרו ערוב מועיל במקום עכורים [גמרא]:

(א) עין לטיל בך רמח עמוד ב (אות א).

הלכות שבת סימן שפב

(יד) הפתוחות זו לזו (טו) ואין להם דריסת רגל זה על זה, ובקוצר אחר דר אינו יהודי ובקוצר אחר דרים שני ישראלים או יותר, (טז) מכניסין ומוציאין מחצר זו לחצר זו בשבת (יז) דרך (ג) חלון (יח) שביניהם (יט) *ואין צריכין לשכר מהאינו יהודי: ד השוכר מן האינו יהודי סתם, מועיל, ואינו צריך לפרש לו שהוא להחיר השלטול³¹, (כ) ואינו צריך לכתב שום פתיכה על השכירות: ה ישוכרין מאינו יהודי (כא) אפלו (ד) פחות משנה פרוטה: ומתר לשכר ממנו (כב) בשבת (מדכי ריש פרק הדר) (ועין לקמן סימן שפג): ו (כג) *כל זמן שאין האינו יהודי חוזר

באר היטב

(ג) חלון. ל"ד, ד"ה"ה דרך פתח, מ"א: (ד) פחות מקפיד אפלו על פחות משי"ב, וא"כ בישראל לא מהני אם שוכר ממנו פחות משנה פרוטה, דלא

משנה ברוה

ג (יד) הפתוחות זו לזו. בחלון (ט) או פתחה³²: (טו) ואין להם דריסת רגל וכו'. דהנין שאינם זו לפנים מזו, אלא זו בצד זו (י) ופתחיהם למבו: (טז) מכניסין ומוציאין מחצר זו. ורצה לומר, כלים ששבתו (יב) בשבתיהם, ומיני שהישראלים (יג) ערכו ביניהם, דכלא זה הלא אסורים להוציא מפתיהם לחצר: (יז) דרך חלון. אפלו אם הוא למטה מעשרה פתחים, והוא הדין אם היה פתח ביניהם, מוציאין (יג) דרך הפתח: (יח) שביניהם. ולהוציא מחצרים לחצר עכו"ם דרך המבוי כשהוא מתקן בלחי וקורה פנין, תלוי בנה: (יז) אם לא היה המבוי זה, כח חצר אחד של ישראל, מותר³³. ואם היה שתי חצרות של ישראל, אסור, ושתי העכו"ם אוסר עליהם אף המבוי עד שישקרו ממנו, ובדמבאר לקמן סימן שצא סעיף א: (יט) ואין צריכין לשכר מן הנכרי. והטעם, דלא הצריכו חקמים לשכר אלא היכי שדריס בתוצר אחד, או בשתי חצרות והיו זו לפנים מזו, שהעכו"ם עובר דרך החיצונה שהישראלים דרים שם, דהוי גס"כ כבבאר אחר, ובמבאר לקמן בסעיף יו, מה שאין כן בשתי חצרות שאין להם שכינת בהדי הנדוי, אף שמוציא ומכניס לפעמים דרך חלון או פתחו שיש לו בצדו, (טו) לית לן בה: ד (כ) ואינו צריך לכתב וכו'. דדי בשכירות חלושה (טז) ולא בעינן שכירות בראיה³⁴: ה (כא) אפלו פחות משנה פרוטה. הטעם, דלגבי עכו"ם (יז) חשיב קמון, דכ"נ"ח הנהג אפלו פחות משנה פרוטה, אבל מישאל³⁵ (יח) אם ירצה לשכר ממנו רשותו לא מהני פחות משנה פרוטה³⁶, אפלו לדעת המקלין בסימן שפ סעיף 36ג): (כב) בשבת. שאינו שכירות ונדאית, אלא (יט) כבטול רשות והפר בעלמא. ובבאר (כ) בפוסקים, דנותן לו דבר-מאכל³⁷ או כל דבר המתיר לטלטל ואומר לו זה עבור שכר צורך, אבל מעות אסור לטלטל. ועין סימן שפ, דהעורב נתבטל וצריכין לבטל רשותם לגבי אחד, (ג) ו (כ) סג, כל זמן שאין הנכרי וכו'. מיני (כא) ששכרו ממנו בסתם ולא פרש שום זמן, דאי שקרו זמן ידוע, כשעבר הזמן צריך לשכר שנית בכל ענין, כמבאר בסעיף שאחר זה, וקדם שעבר הזמן אינו יכול לחזור בשום

באר הלכה

אוסרים זה על זה על-ידי תפיסת-יד בלי שום עובד, וכללא הוא דכל שאין אוסרים זה על זה לא הצריכו חקמים לשכר מהעכו"ם? וכן תמה בספר מאמר מודכי ובצצ"אלמגים ונשארו בצריך עיון, ועין בדפוסק-אלעזר סעיף-לקטן ו שישב קצת דברי הנ"מ: * ואין צריכין לשכר מהעכו"ם. דע, דהבית יוסף בסוף הסימן הביא דעה אחרת בזה בשם המרדכי, דאינו מותר לטלטל דרך פתח או אפלו הוא דרך חלון אם הוא למטה מעשרה, ואם ירצה לטלטל לטלטל דרך חלון שהוא למטה מעשרה או דרך הפתח מלמעלה דלא ניתא בשמישמה ולא נזרו בזה. ועוד הוסיף המרדכי, דגם באופן זה אינו מותר רק בשפתח של כל חצר יוצאת למבוי אחר דאינם אוסרים זה על זה במבוי, אבל אם פתחיהם יוצאות למבוי אחת, שאוסרים זה על זה במבוי עד שישקרו רשותו ונקונו דאיבא שתי חצרות של ישראל, בזה אסורים לטלטל מחצר לחצר בכל גווי אפלו דרך כחל למעלה, עד כאן דבריו ולפי פרוש הבית-יוסף, שהוא עקר למענין היטב בפרדכי, וכמו שכתב בבית-מאיר, ובשלחן-ערוך כאן התיקו בדעת הרא"ש, דאפלו דרך חלון שהוא למטה מעשרה או אפלו דרך פתח מותר כיון שאין להם דריסת הרגל זה על זה, ואס"כ אין אנו צריכין לחש בזה לדברי המרדכי, וכן כתב בצצ"אלמגים שד"ן זה הוא פשוט ולדידה גם המרדכי מודה בזה, עין שם מה שנתאר; אכן בפנט השני שהוסיף המרדכי, דהיכי דפתחיהם יוצאים למבוי אחד גרע, בזה אינו מפרש בשלחן ערוך דהדרך, ואף שהמחבר לא חלק בזה; אכן מדברי הגר"א סעיף-לקטן שכתב בדרך-מבוי אסור, עין שם, מוכח דבשלחן-ערוך מירי במקום שאסורין זה על זה במבוי, ואפלו היכי התייר המחבר להוציא דרך חלון או פתח. ומכל מקום לדינא נראה דיש להחמיר בבטול זה על-צדל-פנים להוציא דרך חלון שהוא למטה מעשרה, ומכל-שכן דרך פתח, מאחר שהב"ח והעמיקו גם האלה רבה והחכם זכ"י נוטים לדעת הפרדכי בזה אפלו בחלון שהוא למעלה מעשרה, עין שם. ודע, דלדעת המחבר שפסק כהרא"ש דעכו"ם אינו אוסר על-ידי חלון כיון שאין לו דריסת הרגל על ישראל, אפלו אם חצר העכו"ם מפסיק בין שתי חצרות של ישראל, אם הישראלים רוצים לטלטל מתחת לחבוי דרך חצר העכו"ם, מותרים על-ידי עורב שישעש ביניהם אף שחצר העכו"ם מפסיק באמצע³⁸, דכיון שאינו אוסר עליהם, דירתו כמי שאינו³⁹, כן מצד הבית-יוסף פירש הסימן פרוש דברי מהר"י, והעמיקו הפג"ר אברהם בסימן שצ ונעין שם שכתב שאין זה מכרח, ומכל מקום נראה דיש לסמוך להלכה, עין בבית-מאיר ובצצ"אלמגים בסימן זה: * כל זמן שאין העכו"ם חוזר וכו'. יש בענין הנה מוכח רבה בין המפרשים, והמתנות

שער הציור

(ט) כן איתא בתשובת הרא"ש: (י) בית-יוסף: (יא) פרי-מגדים: (יב) לבוש: (יג) אחרונים: (יד) מאמר-פרדכי סימן שצוה, ולשון השלחן-ערוך לפי זה נמקם קצת שכתב שביניהם ואתי לאפוקי דרך המבוי, כמו שכתב בבאר הגר"א, וכן מוכח בבית-יוסף, והרי המחבר ציר דינו בשתי חצרות אחד של עכו"ם ואחד של ישראל, ובהו אפלו למבוי שכל חצר אסור על ישראל אפלו יש בו כמה בתים של ישראל, כמבאר לקמן בסימן שצא, ובאמת במקומו דינא דמחבר הונו בתשובת הרא"ש היה המעשה בשלשה חצרות ושפתים מהן של ישראל, עין שם, שבהו ניתא האי דייק דביניהם: (טו) ובט"ו כתב דלא שרף בזה שפא ילמד ממעשיו, אכן לא אולין בטר טעם זה בשלמות, דהרי בבית אחד אפלו יש בו כמה ישראלים, ולבוש. והתוספות כתבו, משום דאינו אלא כמתנה להחיר השלטול⁴⁰: (יז) אלהי רבה בשם ראב"ן, וכן פתח בתמידיע"ם. וכתב אלהי רבה בשם ראב"ן, דהוא הדין אם אינו נותן לו השכירות בשבת אלא בשבתים לו למן לאחר שבת גס"כ מהני, והעמיקו המ"י אדם, מכל מקום לדינא צריך עיון, דלא נזכר זה בשום פוסק, וכמאי אנה: (כא) ב"ח ואלהי רבה ובית-מאיר וצצ"אלמגים ועוד אחרונים שהביא באלהי רבה, ודלא כט"ו שמוקים דינא דשלחן-ערוך בשכרו לזמן, דבזה אינו יכול לחזור בשום ענין מקדם ואפלו תמיר לו דמי: